

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงปี 2540-2546 การแพร่ระบาดของยาเสพติดมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทั้งการเสพและการค้าโดยเฉพาะยาบ้า จากสถิติการเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลทั่วประเทศ มีผู้เสพติดยาบ้าจากจำนวน 370 รายในปี 2536 เพิ่มขึ้นเป็น 19,253 ราย ในปี 2543 (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข,2544) ผลการสำรวจจำนวนผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเอแบคโพลล์ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงปริญญาตรี ในพื้นที่ 32 จังหวัด จำนวน 5,365,942 คน พบว่ามีผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดถึง 663,290 คน หรือร้อยละ 12.4 โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับในลักษณะการใช้ยาเสพติด ร้อยละ 5.3 มีประสบการณ์ใช้ยาเสพติด ร้อยละ 2.7 ผู้ติดยาเสพติด ร้อยละ 1.5 ผู้ค้ายาเสพติด ร้อยละ 1.1 ผู้ติดและค้า ร้อยละ 0.85 (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด,2545) สอดคล้องกับสถิติการจับกุมทั่วประเทศที่มีจำนวน เพิ่มขึ้น จาก 43,929 คดี ในปี 2530 มาเป็น 222,614 คดี ในปี 2543 (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด,2545)

แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระยะที่ผ่านมา แม้จะใช้ทุกมาตรการทั้งในการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งการปลูกพืชทดแทนพืชเสพติดภายในประเทศ ผลการแก้ไขปัญหายาเสพติดของฝิ่นและเฮโรอีนลดน้อยลง แต่ปัญหายาเสพติดของยาเสพติด คือยาบ้า กลับเพิ่มขึ้น รูปแบบการดำเนินการที่ใช้แก้ไขปัญหายาในรูปแบบเดิม ไม่สามารถแก้ไขปัญหายาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นใน ปี 2542 รัฐบาลได้ปรับแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดมาใช้ยุทธศาสตร์ “รัฐ-ราษฎรร่วมใจต้านภัยยาเสพติด” (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด,2545) ซึ่งผลการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ควร ปัญหากลับมีความรุนแรงมากขึ้น ในปี 2544 รัฐบาลได้นำเอายุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” มาเป็นยุทธศาสตร์หลักในการแก้ไขปัญหายาเสพติด มี 9 มาตรการหลักคือ การปลูกพลังแผ่นดิน การควบคุมตัวยาและสารเคมี การป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ การข่าว การอำนวยความสะดวกและประสานงาน การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ความร่วมมือระหว่างประเทศ การวิจัยพัฒนาและติดตามผล (ศูนย์ต่อสู้เอาชนะยาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่,2545) หลังปฏิบัติการตามแผนครบ 6 เดือน ได้มีการประเมินผลการทำงานทั้งระบบ พบว่าปัญหายายังไม่ลดลงในระดับที่น่าพอใจ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด,2545) รัฐบาลจึงกำหนดมาตรการในด้าน

การจัดการเพื่อเร่งรัดประสิทธิภาพการทำงานทั้งระบบ ด้วยการประกาศสงครามยาเสพติดขั้นแตกหักในระหว่าง เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดระดับความรุนแรงของปัญหาในพื้นที่โดยเน้นในการดำเนินการเพื่อลดจำนวนผู้เสพ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับค้ายาเสพติดทุกระดับ

ในส่วนผู้ค้ายาเสพติด มีการดำเนินการเพื่อแยกสลายกลุ่มพลังเครือข่ายของกลุ่มค้ายาเสพติด โดยการแยกกลุ่มผู้ค้ารายย่อยและกลุ่มค้าเพื่อเสพออกจากผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ โดยใช้ทั้งมาตรการกดดันและกระตุ้นให้เข้ารายงานตัว มีการปฏิบัติการพร้อมกันในทุกชุมชน และได้มีการนำเอาโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดินมารองรับกลุ่มค้าเพื่อเสพและค้ารายย่อยที่เข้ารายงานตัวเพื่อให้แปรเปลี่ยนเป็นคนดี กลับมาเป็นพลังของแผ่นดินในการต่อสู้กับปัญหาเสพติดต่อไป

หลังการประกาศสงครามกับยาเสพติด สถิติการจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศ มีจำนวนคดีลดลงจากในปี 2544 ที่มีจำนวนคดี 207,447 คดี ลดลงเหลือ 101,925 คดีในปี 2546 และเพียง 48,968 คดีในปี 2547 สถิติการจับกุมยาบ้าทั่วประเทศจากจำนวน 93.9 ล้านเม็ดในปี 2544 ลดลงเหลือ 30.7 ล้านเม็ดในปี 2547 (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด,2547) ในส่วนของจังหวัดเชียงใหม่มีแนวโน้มการแพร่ระบาดของยาเสพติดลดลงในระดับที่ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติได้ลดระดับความรุนแรงของจังหวัดเชียงใหม่ลง จากจังหวัดที่มีการแพร่ระบาดรุนแรงลงมาอยู่ที่กลุ่มจังหวัดที่เฝ้าระวัง (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ,2546) การลดลงของจำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เกิดขึ้นในช่วงหลังการประกาศสงคราม ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการหยุดชะงักของกลุ่มค้ารายย่อยและค้าเพื่อเสพในชุมชน ได้เข้ารายงานตัวและเข้าร่วมโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดินของกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยในชุมชน ทำให้กลไกสำคัญในการกระจายยาเสพติด และการขยายตัวของแสวงหาผู้เสพรายใหม่ในชุมชนไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้

โครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน เป็นโครงการที่ใช้ดำเนินการต่อผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยเพื่อไม่ให้กลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้นอีก ในกระบวนการของโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดินได้กำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ 2 ขั้นตอนคือ โครงการอบรมผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยเพื่อให้เปลี่ยนกระบวนคิด “ค้าทำความดีเพื่อแผ่นดิน” และการจัดระบบการติดตามพฤติกรรมโดยกลุ่มพลังแผ่นดินในชุมชน

ผลการดำเนินการของจังหวัดเชียงใหม่จากการติดตามผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยเข้าร่วมโครงการเมื่อติดตามครบ 1 ปี พบว่าผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนร้อยละ 78.53 ยังไม่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่,2547) การที่ผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน สามารถปรับตัวให้สามารถ

ดำรงตนอยู่ในครอบครัวในชุมชนเป็นระยะเวลาอันยาวภายใต้แรงกดดันของครอบครัวสังคมชุมชน ได้อย่างปกติโดยที่ไม่กลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงเป็นประเด็นที่สำคัญในการศึกษาเพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนทางในการป้องกันแก้ไขยาเสพติดที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษา

1. ปัจจัยนำผู้การค้าของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน จังหวัดเชียงใหม่
2. ผลกระทบทางด้านสังคม เศรษฐกิจหลังการเข้าร่วม โครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน
3. การปรับตัวของผู้ค้ารายย่อยหลังการเข้าร่วม โครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน
4. ความเห็นต่อกระบวนการจัดการกับผู้ค้ารายย่อย

คำจำกัดความในการวิจัย

การปรับตัว หมายถึง การเผชิญกับภาวะต่างๆเพื่อลดแรงกดดันที่เกิดขึ้น แบ่งเป็นการปรับตัวได้ และปรับตัวไม่ได้

ผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย หมายถึง ผู้ที่เข้ารายงานตัวและถูกคัดกรองจากศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ระดับอำเภอและจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ค้ารายย่อย

โครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน หมายถึง โครงการที่ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน ได้กำหนดเป็นมาตรการดำเนินการกับผู้ค้ารายย่อย ในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน 2548 เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ให้ผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยกลับไปมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีก

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับ อาชีพ รายได้ ของผู้ค้ารายย่อยหลังการเข้าร่วม โครงการฯ

ผลกระทบทางด้านสังคม หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว ของผู้ค้ารายย่อยหลังการเข้าร่วม โครงการฯ

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย เพศหญิง จำนวน 10 ราย ที่เข้าร่วมโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดินจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน 2546 ผ่านค่ายทำความดีเพื่อแผ่นดิน ที่จัดโดยศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด จังหวัดเชียงใหม่ และผ่านการติดตามประเมินผล เป็นระยะเวลา 1 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลจากการศึกษาสามารถนำไป สนับสนุนกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ และสังคม

1. สะท้อนภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ที่ดำเนินการต่อผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูล ไปประกอบการวางแผนป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด